

ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО ПОДАТКОВОГО ПРОСТОРУ ДЛЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Податкова система є одним із найбільш важливих чинників сприятливості бізнес-клімату в державі. Безумовно, на рішення інвесторів щодо розвитку бізнесу у будь-якій країні впливає цілий комплекс інституціональних факторів, зокрема наявність ефективного державного управління, чесної судової системи, системи гарантій права власності, доступність різних джерел фінансових ресурсів, ступінь розвитку фондового ринку тощо. Проте саме податкова система є найбільш чутливим елементом, який може як девальвувати позитивний вплив перелічених факторів, так і, навпаки, навіть за умов наявності інституціональних проблем, схилити інвестора до прийняття позитивного рішення щодо розвитку бізнесу в країні. Це обумовлено тим, що податкова система найбільш безпосередньо впливає на економічну та фінансову привабливість інвестицій, тоді як інституціональні проблеми формують лише гіпотетичні втрати в майбутньому.

Особлива важливість чинника сприятливості податкового клімату для розвитку підприємницької діяльності ставить завдання вдосконалення фіскального простору в перелік пріоритетних напрямів державної політики стимулювання економіки. В зв'язку з цим, пошук шляхів покращення податкового клімату є вкрай актуальною темою як на науковому рівні, так і на рівні формування та реалізації державної політики. Особливо важливою наразі вона є для України, яка навіть в умовах покращення глобальної економіки, демонструє погіршення економічної динаміки. Очевидно, що без покращення фіскального простору, що надасть імпульс для активізації підприємницької діяльності, вийти на позитивну траєкторію економічного розвитку державі не вдасться.

Питаннями забезпечення сприятливого податкового простору для підприємницької діяльності активно займаються такі відомі вітчизняні науковці, як І. О. Лютий, А. І. Крисоватий, І. О. Луніна, А. М. Соколовська, В. М. Опарін, Т. І. Єфименко, Д. М. Серебрянський, В. М. Федосов, К. І. Швабій та ін. Вони не лише окреслили концептуальні засади державної політики в даному напрямі, але й сформували комплекс конструктивних рекомендацій, реалізація

яких дозволить досягти істотного прогресу у справі покращення податкового клімату в Україні.

В свою чергу, новизна даної роботи полягає в тому, що в процесі пошуку шляхів забезпечення сприятливого податкового простору для підприємницької діяльності враховані нові тенденції та проблеми. В 2014 році завершилася реформа податкової системи, яка була проведена на основі Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки „Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”, тому будь-які подальші розробки рекомендацій щодо покращення податкового простору не можуть не враховувати змін, що відбулися в цей період. З одного боку, завдяки реалізації податкової реформи вдалося запровадити низку потенційно перспективних новацій, що покликані покращити податковий клімат в Україні, з іншого – негативна динаміка скорочення кількості підприємств, зменшення обсягу інвестицій та відтік європейських інвесторів з України, свідчить про те, що найбільш важливі проблеми не лише не були подолані, але й, навпаки, посилилися. В даному контексті, метою даної роботи є пошук шляхів вдосконалення податкового клімату для підприємницької діяльності на основі аналізу ефективності новацій податкової реформи та з урахуванням нових викликів, що постають перед Україною на новому етапі розвитку.

В Програмі економічних реформ на 2010 – 2014 роки формування сприятливого податкового клімату було визначено як один із головних пріоритетів всієї п'ятирічки реформ [1]. Національний план дій щодо реалізації податкової реформи включав у себе як низку фундаментальних заходів, так і значну кількість локальних заходів, які б мали істотно покращити фіскальний простір для здійснення підприємницької діяльності в Україні.

Не дивлячись на певні недоліки, більшість запланованих заходів в рамках реалізації Програми економічних реформ, які стосувалися податкової сфери, були реалізовані [2]. Варто зазначити, що податкова реформа принесла низку досить перспективних позитивних зрушень. До найбільш важливих із них варто віднести.

1. Прийняття Податкового кодексу. Кодифікація та систематизація податкового законодавства в межах одного нормативно-правового акту сама по собі стала позитивним кроком. Це значно спростило податкове законодавство та зняло більшу частину внутрішніх конфліктів і суперечностей, які існували до цього. Крім того, попри неоднозначну оцінку Податкового кодексу [3], він, все-таки, містить досить значний перелік позитивних новацій, зокрема:

- **зниження ставок головних податків.** Згідно з початковим планом, в 2014 році ставка ПДВ мала знизитися до 17%, а ставка податку на прибуток – до 16%. Однак, у зв'язку з розростанням дефіциту бюджету, в 2014 році ставку ПДВ тимчасово зберегли на рівні 20%, а ставка податку на прибуток була знижена тільки до 18%. Разом з тим, навіть на такому рівні Україна має одні з найнижчих ставок податків у Європі;

- **скорочення кількості державних та місцевих податків та зборів.** ПКУ дійсно відчутно зменшив кількість податків та зборів. Замість 29 загальнодержавних та 14 місцевих податків та зборів ним запроваджено відповідно 18 та 5. Вже в 2013 році було об'єднано надходження від рентної плати за нафту, природний газ та газовий конденсат, що видобуваються в Україні, із платою за користування надрами. Більш того, Міністерство доходів і зборів України вважає за доцільне продовжувати скорочення кількості податків. На думку фахівців відомства, їх кількість можливо зменшити з 22 до 14 [5]. Очевидно, що подальше скорочення кількості податків дозволить спростити звітність та зменшити витрати на податкове адміністрування, які несуть як підприємці, так і Міністерство;

- **спрощення адміністрування податків, особливо податку на прибуток.** Відмітимо, що в 2013 році було скасовано необхідність подання квартальних декларацій з податку на прибуток для більшості категорій підприємств;

- **розширення та удосконалення функціонування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності.** В порівнянні з попереднім варіантом, ПКУ істотно розширив граничні межі, що дозволяють застосовувати спрощену систему оподаткування, а також знизив ставки податків для окремих груп підприємців. Крім того, було врегульовано низку проблемних питань, пов'язаних із соціальними внесками, індексацією ставок податків тощо.

2. Запровадження комплексу потенційно досить ефективних податкових стимулів та пільг для підтримки підприємницької діяльності. Значна частина податкових стимулів, що запроваджені ПКУ, спрямована на реалізацію важливих завдань економічної політики:

- **структурну модернізацію економіки України** шляхом стимулювання розвитку високотехнологічних галузей. Зокрема, низка пільг спрямована на зниження податкового тиску на підприємства таких галузей як ІТ-індустрія, авіабудування, суднобудування, аграрне машинобудування. За винятком ІТ-індустрії, названі галузі наразі перебувають у стадії стагнації, проте мають значний потенціал для розвитку, тому держава надала їм максимально сприятливий податковий режим;

- **зміцнення енергетичної безпеки України** шляхом розвитку альтернативної енергетики, модернізації електричних мереж, стимулювання впровадження енергоефективних заходів, видобування та використання метану із вугільних родовищ тощо. В умовах критичної залежності України від енергоносіїв, держава закономірно підтримує діяльність, яка раціоналізує споживання енергоносіїв та/або диверсифікує їх джерела;

- **стимулювання розвитку окремих важливих соціальних галузей**, таких як видавнича справа, виробництво вітчизняної кінопродукції, освіта, виробництво дитячого харчування. Важливість подібних галузей полягає у забезпеченні країни товарами соціального призначення, тому в більшості країн світу вони також працюють в пільгових умовах;

- **підтримку сільськогосподарських підприємств.** Ця галузь дійсно отримала найбільший перелік пільг, що обумовлено її важливим значенням для забезпечення продовольчої безпеки країни. Крім того, при наданні таких пільг був врахований той факт, що в західних країнах ця галузь взагалі є нетто-субсидованою – підприємства отримують більше дотацій з бюджету, ніж сплачують податків;

- **підтримку малого бізнесу.** З метою стимулювання розвитку бізнесу в Україні, підприємства, річний обсяг доходів яких не перевищує 3 млн грн, кількість працівників – 20 осіб, а заробітна плата є більшою за дві мінімальні заробітні плати, отримали право на податкові канікули на 5 років (до 01.01.2015 р.), під час яких прибуток оподатковується за нульовою ставкою.

Крім того, було запроваджено низку фіскальних стимулів для підвищення зайнятості, зокрема пільг зі сплати єдиного внеску, роботодавцям, які працевлаштовують соціально незахищених осіб, молодих працівників, осіб старших за 50 років на термін більш як два роки з наданням належного розміру заробітної плати [5].

3. Запровадження механізму автоматичного відшкодування ПДВ. Новація, що закладена ПКУ, передбачає, що бюджетне відшкодування в автоматичному режимі здійснюється за результатами камеральної

перевірки, яка проводиться протягом 20 календарних днів, наступних за граничним терміном отримання податкової декларації. Орган державної податкової служби зобов'язаний протягом трьох робочих днів після закінчення перевірки надати органу Державної казначейської служби України висновок із зазначенням суми, що підлягає автоматичному відшкодуванню з бюджету. Відмітимо, що автоматичне відшкодування ПДВ регулюється спеціально розробленою комп'ютерною програмою, тобто мінімізує втручання в даний процес суб'єктивних чинників. Невідшкодовані в передбачений законодавством термін суми податку вважаються заборгованістю держбюджету. За несвоєчасне відшкодування ПДВ на суму заборгованості нараховується пеня у розмірі 120% облікової ставки НБУ, встановленої на момент виникнення боргових зобов'язань.

Відзначимо, що привабливість механізму автоматичного відшкодування ПДВ сприяла тому, що багато підприємств виконали критерії, що вимагаються для отримання можливості його застосування, що позитивно вплинуло на детінізацію господарської діяльності, підвищення оплати праці та збільшення прибутковості бізнесу.

Обсяги відшкодування ПДВ в автоматичному режимі сягають майже половини від загального обсягу відшкодованого податку (табл. 1), що свідчить про доступність даного механізму.

4. Розбудова сервісних податкових центрів, які покликані забезпечити більш комфортні умови для платників податків, надання якісної правової та податкової допомоги, оперативного приймання податкової звітності, надання адміністративних послуг. Зокрема, в центрах обслуговування платників податків надаються такі безоплатні адміністративні послуги, як: видача документів про взяття на облік платника податків; видача довідки про відсутність заборгованості зі сплати податків, зборів платникам податків, які припиняють підприємницьку діяльність; видача довідки про зняття з обліку платника податків; видача свідоцтва про реєстрацію платника податку на додану

вартість; видача торгового патенту; видача свідоцтва платника єдиного податку; реєстрація книги обліку доходів і витрат; реєстрація реєстратора розрахункових операцій; реєстрація книг обліку розрахункових операцій; реєстрація розрахункових книжок тощо;

5. Формування електронних каналів комунікації з платниками податків. Налагодження електронних каналів комунікації між контролюючими органами і платниками податків дозволяє суттєво спростити податкові процедури, зменшити часові та фінансові витрати, а також отримувати і надавати в режимі „он-лайн” необхідну інформацію, роз'яснення та консультації. Відмітимо, що в даному напрямі в 2010 – 2014 роках зроблено досить значний прогрес. По-перше, платники податків отримали можливість подавати майже всю податкову звітність в електронному вигляді. Це має суттєві переваги для бізнесу, оскільки забезпечує:

– *економію коштів на придбанні бланків звітних документів* (немає необхідності відвідувати податкову інспекцію, купувати бланки звітності). При цьому звітність, надіслана до податкового органу із застосуванням посилених сертифікатів ключів електронного цифрового підпису, не потребує дублювання на паперових носіях, а також їх зберігання;

– *уникнення витрачання часу у чергах до податкового інспектора при поданні звітності*, оскільки достатньо її лише сформулювати в електронному вигляді за допомогою спеціальних програм та передати через мережу Інтернет до податкового органу.

По-друге, Міндоходів впровадило низку важливих інформаційних сервісів, що створюють умови для інтерактивної роботи податкових органів з платниками податків та посилюють їх консультативну діяльність. Зокрема, досить важливими та корисними є такі сервіси, як „Електронний кабінет платника податків”, „Реєстр платників ПДВ”, „Дізнайся більше про свого бізнес партнера”, „Електронна митниця”, „Акредитований центр сертифікації ключів”, „Анульовані свідоцтва платників ПДВ”, „Електронна звітність”, „Перевірка свідоцтва платника єдиного податку”, „Декларування

Таблиця 1

Динаміка обсягів автоматичного відшкодування ПДВ

Рік	2011	2012	2013
Відшкодовано ПДВ, млрд грн	42,8	46	53,4
в тому числі:			
в автоматичному режимі, млрд грн	15,8	23,2	22,6
Частка відшкодування в автоматичному режимі	36,9%	50,4%	42,3%

Джерело: Міністерство фінансів України, Міністерство доходів і зборів України

он-лайн” та ін. Названі сервіси суттєво полегшують роботу підприємців та забезпечують доступ до важливої інформації, яка необхідна не лише для правильності нарахування і сплати податків, а також для зниження комерційних ризиків, наприклад, при виборі контрагента.

6. Зменшення кількості платежів на соціальне страхування та скорочення обсягу звітності. Цього вдалося досягти завдяки запровадженню єдиного соціального внеску. Згідно з Законом України „Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування” [6] обов’язкові внески в чотири фонди державного соціального страхування замінені одним – ЄСВ. Відповідно до нового механізму, із зарплати працівника відраховується приблизно 3,6% (2% із зарплати надходить до Пенсійного фонду, 1,6% – до інших соціальних фондів). Для роботодавця розмір цього соціального внеску коливається в залежності від виду економічної діяльності і визначається на основі належності до відповідного класу ризику (класів ризику 67). Перший – найменший, має відрахування в сумі 36,76%, останній – найбільший – 49,7%.

6. Скорочення кількості контролюючих органів. Замість податкової служби, митної служби та чотирьох фондів соціального страхування відтепер контролюючі повноваження знаходяться в компетенції Міністерства доходів і зборів. Воно фактично стало єдиним органом, яке контролює правильність нарахування та повноту сплати всіх податків, зборів та ЄСВ.

Таким чином, в процесі реалізації податкової реформи протягом 2010 – 2014 років було запроваджено низку досить масштабних конструктивних новацій. З одного боку, це було відображено навіть в міжнародних дослідженнях (табл. 2.).

В щорічному рейтингу Paying Taxes Україна в 2010 – 2014 роках піднялася з 191 на 164 місце. Згідно з дослідженням, кількість податкових платежів за цей період зменшилася з 147 до 28, витрати часу на

підготовку звітності та сплату податків скоротилися з 736 до 390 годин на рік, інтегральний показник податкового навантаження знизився з 57,2 до 54,9%.

З іншого боку, досягнутого прогресу в питанні покращення податкового клімату виявилось не достатньо, щоб надати імпульс для розвитку підприємництва. Свавільля контролюючих органів, посилення фіскального тиску через невідшкодування ПДВ і стягування податків авансом, високий рівень корупції призвели до того, що кількість підприємств знижується. Якщо у 2010 р. їх було 2,18 млн, то у 2012-ому – 1,6 млн, тобто лише за 3 роки їх кількість зменшилася більш ніж на 500 тис. [7]. Очевидно, що на таку тенденцію вплинули не лише фіскальні чинники, але їх значення було найвагомішим.

В даному контексті, політика реформ в напрямку формування сприятливого фіскального простору має зберегти високу динаміку, і бути доповнена новими завданнями. З урахуванням актуалізації нових негативних тенденцій, та основі аналізу поточних вад фіскального простору в Україні, доцільним є реалізація наступних заходів.

1. Скорочення кількості податкових стимулів в обмін на посилення їх ефективності. Податкові стимули – це потенційно найбільш дієвий інструмент стимулювання підприємницької діяльності, який здатен частково знизити деструктивний вплив комплексу інституціональних проблем. Це обумовлено тим, що податковий стимул безпосередньо впливає на норму прибутку. Інвестору складно спрогнозувати, який ефект на фінансові результати здійснять, наприклад, проблеми з судовою системою в якійсь країні, проте інвестор завжди чітко може розрахувати, який обсяг податкових стимулів він може отримати, якщо прийме рішення щодо локалізації в ній інвестицій.

Система фіскальних стимулів має бути спрямована на реалізацію таких макроекономічних завдань:

Таблиця 2

Україна в рейтингу Paying Taxes

Рік	Загальний рейтинг	Кількість податкових платежів (на рік)	Витрати часу на складання звіту, (годин на рік)	Податкове навантаження
Paying Taxes 2008	177	99	2085	57,3%
Paying Taxes 2009	180	99	848	58,4%
Paying Taxes 2010	181	147	736	57,2%
Paying Taxes 2011	181	135	657	55,5%
Paying Taxes 2012	181	135	657	57,1%
Paying Taxes 2013	165	28	491	55,4%
Paying Taxes 2014	164	28	390	54,9%

Джерело: www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/

- 1) модернізація виробничих фондів та впровадження новітніх технологій;
- 2) збільшення інвестицій в інновації та НДДКР, що підвищують конкурентоспроможність товарів;
- 3) впровадження енергоефективних заходів, що дозволяють зменшити та раціоналізувати споживання енергії;
- 4) підвищення екологічності виробництва і продукції;
- 5) створення нових робочих місць;
- 6) підтримка малого бізнесу як важливого чинника зайнятості населення.

2. Наведення порядку в сфері відшкодування ПДВ. Затримки і борги з відшкодування підтвердженого обсягу ПДВ означають, що держава незаконно вилучає обігові кошти з підприємницького сектору для безоплатного використання в своїх цілях. Така практика має бути подолана в найближчій перспективі, оскільки змушує підприємства до сплати податків понад суму, яку вони повинні сплати згідно з податковим законодавством України, що є неприпустимим. Відмітимо, що на проблеми в сфері відшкодування ПДВ нарікають більшість вітчизняних підприємств, які здійснюють експортні операції, а отже забезпечують притік валюти в країну. Враховуючи, що саме експорт формує майже 50% ВВП України, проблеми з відшкодуванням ПДВ несуть загрози макроекономічного рівня. Для покращення ситуації в сфері відшкодування ПДВ необхідно забезпечити реалізацію таких завдань:

– *вилучити відповідні норми с БКУ та ПКУ щодо надання права органам казначейства здійснювати погашення бюджетної заборгованості з відшкодування ПДВ шляхом видачі фінансового казначейського векселя.* Даний інструмент є дискримінаційним по відношенню до підприємств, оскільки казначейські векселя не можуть бути використані ними для погашення податкових зобов'язань. Фактично за рахунок даних інструментів відбувається додаткове вилучення обігових коштів з корпоративного сектору для фінансування видатків державного бюджету. З урахуванням високої вартості кредитних ресурсів, власні фінансові ресурси стають єдиним джерелом для фінансування розвитку своєї діяльності, тому будь-які спроби уряду підвищити фіскальний тиск на підприємства призводять до зниження їх економічної активності;

– *зменшити планові бюджетні показники щодо збору ПДВ з метою спрямування вивільнених ресурсів для погашення заборгованості з бюджетного відшкодування ПДВ готівковими коштами.* Проблема з затримкою відшкодування ПДВ сягає критичних позначок. Станом на 1.11.2013 року загальний

обсяг заборгованості з ПДВ, що підлягає бюджетному відшкодуванню, склав 21,1 млрд грн, з якого 6,4 має бути відшкодовано „готівкою”, а 14,7 млрд грн – у рахунок зменшення податкових зобов'язань з ПДВ наступних періодів. Борг з відшкодування ПДВ еквівалентний майже половині капітальних видатків бюджету. Це ілюструє, що через формування заборгованості з ПДВ держава консервує значний фінансовий ресурс, який міг би працювати для розвитку економіки. Повернення цих коштів до підприємницького сектору обумовить їх автоматичне спрямування на розширення операційної господарської діяльності підприємницького сектору та поживлення інвестиційної активності;

– *відновлення принципу нейтральності ПДВ,* який означає застосування єдиних правил щодо адміністрування даного податку незалежно від галузевої приналежності підприємства. Мова йде про схвалення в фіскальних цілях норми щодо звільнення від сплати ПДВ операцій з постачання на митній території України та вивезення в митному режимі експорту зернових культур. Ця норма, яка періодично поновлюється, фактично позбавляє сільськогосподарські підприємства права на відшкодування ПДВ при здійсненні експорту зернових. Така норма видається несправедливою: вона має бути або скасована, або поширена на всі товари найнижчих переділів (залізорудну сировину, вугілля, кокс тощо) як захід щодо стимулювання експорту з високою даною вартістю.

3. Запровадження інституту консолідованої групи платників податків. Така практика успішно діє у європейських країнах. Зміст даної ідеї полягає в тому, що материнська компанія, отримавши даний статус, має право подавати консолідовану податкову звітність за всіх дочірніх підприємств (учасників групи), незалежно від місця їх розташування. Відмітимо, що в Україні в першому читанні був прийнятий проект закону „Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо створення консолідованої групи платників податків)”. Відповідно до нього консолідована група платників податків - це добровільне об'єднання платників податків на прибуток без створення юридичної особи на підставі відповідного договору про створення консолідованої групи платників податків, який є підставою для врахування від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток іншого учасника (учасників) консолідованої групи та застосування особливих заходів щодо погашення податкового боргу учасників консолідованої групи.

Відмітимо, що сама ідея є досить прогресивною, проте даний законопроект має бути суттєво доопрацьований. Зокрема, викликає занепокоєння норма про те, що консолідована група може бути створена

платниками податку, якщо один із учасників групи безпосередньо або опосередковано (*зокрема і через нерезидента*) володіє не менше 70% суми статутного капіталу інших учасників групи. На наш погляд, до консолідованої групи можуть належати лише материнська холдингова та дочірні компанії, які зареєстровані на території України. Крім того, перегляду і обґрунтуванню підлягають критерії, яким повинні відповідати учасники консолідованої групи.

4. Спрощення податкової звітності та обліку окремих податків. Важливим напрямком роботи в контексті покращення сприятливості фіскального клімату для підприємницької діяльності є продовження спрощення податкової звітності та обліку. На наш погляд, істотний ресурс в цьому напрямі міститься в:

- *впровадженні єдиної звітності з податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску.* Наразі такі пропозиції знаходяться лише на рівні ініціатив. Зокрема, Міністерство доходів і зборів запропонувало уніфікувати не тільки документообіг, а й бази даних щодо платників ПДФО та ЄСВ. Можливі два варіанти об'єднаного звіту: приєднання відомостей про сплату ЄСВ до загальної декларації про доходи або, навпаки, внесення записів про нарахування ПДФО до звітності зі сплати єдиного внеску. Видається, що кожен з цих варіантів у випадку практичної реалізації дозволить полегшити процес підготовки та подачі податкової звітності в порівнянні з нинішньою ситуацією. Об'єднання звітності скоротить документообіг, а також зменшить витрати часу на виконання процедур щодо сплати податків;

- *запровадження механізму розрахунку податку на прибуток, який базуватиметься на інформації з бухгалтерського обліку.* До прийняття ПКУ податковий та бухгалтерський обліки значно відрізнялися. Нагадаємо, що для визначення бази оподаткування та нарахування податку Законом України „Про оподаткування прибутку підприємств” від 22.05.97 р. № 283/97-ВР були встановлені правила, відмінні від тих, які застосовувалися в бухгалтерському обліку. Через методологічні розбіжності бухгалтери вели одночасно два види обліку одного податку. В ПКУ було задекларовано гармонізацію двох видів обліку. Передбачалося, що повністю це буде реалізовано в 2014 році, проте згодом цей крок вирішено відтермінувати на невизначений час. На нашу думку, зближення податкового і бухгалтерського обліку має стати одним із пріоритетних заходів в питанні покращення сприятливості податкового клімату. Очевидно, що для підприємств було б легше, якби прибуток для оподаткування визначався на основі даних бухгалтерського обліку з урахуванням тимчасових та постійних податкових різниць, і не вимагав би підготовки окремої звітності.

5. Повернення до попереднього механізму розрахунку податку на прибуток, що ґрунтувався на фактичних показниках прибутку. Очевидно, що новий механізм авансових платежів на базі фінансового результату попереднього року вкрай негативно впливає на фінансове становище корпоративного сектору. В умовах погіршення економічної ситуації, коли прибутки підприємств падають, відбувається додаткове вилучення коштів до бюджету, що обумовлено високою базою для нарахування авансових платежів. В розвинених країнах, вплив даного податку на фінансове становище підприємств в часах економічних негараздів, навпаки, намагаються полегшити, оскільки саме в період складної кон'юнктури підприємству потрібні кошти для того, щоб адаптуватися до нових умов.

6. Удосконалення інформаційних технологій комунікації платників податку та контролюючих органів, а також розширення „он-лайн” сервісів. Міністерству доходів і зборів необхідно максимально розширювати канали електронного зв'язку у відносинах з платниками податків. Попри те, що в цьому напрямі вже досягнуто істотного прогресу, тим не менш динаміка розвитку інформаційних систем вимагає постійного вдосконалення інформаційних платформ, програмного забезпечення та створення нових сервісів.

Особливо важливо розвивати даний напрямок для комунікації з суб'єктами малого бізнесу. По-перше, останні зможуть скоріше й з меншими витратами в режимі „он-лайн” отримувати консультації, звертатися з проханнями, подавати податкові декларації або отримувати інформацію. По-друге, це значно зменшить навантаження на контролюючі органи, оскільки зменшить часові витрати на роботу з найчисельнішою групою підприємців.

Відмітимо, що в деяких країнах для малого бізнесу (передусім фізичних осіб-підприємців) наразі впроваджується практика розрахунку податкових зобов'язань контролюючими органами. Платнику податків залишається лише підтвердити правильність розрахунку податкового зобов'язання і сплатити податок. Така система істотно спрощує часові і фінансові витрати малих підприємств на бюрократичні питання і дозволяє повністю сконцентруватися на провадженні господарської діяльності.

Запропоновані заходи здатні істотно покращити податковий клімат в Україні. Це може надати потужний імпульс для активізації підприємницької діяльності на теренах держави. Разом з тим, розвиток сучасних податкових систем характеризується постійним пошуком шляхів створення максимально сприятливих умов для бізнесу, через це запровадження окремих

прогресивних новацій може забезпечити лише тимчасовий позитивний ефект в формуванні сприятливості податкового клімату. Для того, щоб здійснити відчутний прорив в реалізації даного завдання, робота над вдосконаленням фіскального простору в Україні повинна бути сталим активним процесом.

Література

1. **Програма** економічних реформ на 2010 – 2014 роки „Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf 2. **Молдован О. О.** Державні фінанси України: досвід та перспективи реформ : монографія / Олексій Молдован. – Київ. НІСД, 2011, – 384 с. 3. **Податковий кодекс України**, Верховна Рада України :закон від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України :офіційне видання від 08.04.2011б 2011 р., № 13, / № 13-14, № 15-16, № 17/, стор. 556, стаття 112. 4. **Міндоходів** разом з інвесторами працюватиме над оптимізацією кількості податків. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/media-tsentr/povini/133381.html> 5. **Про** зайнятість населення, Верховна Рада України; Закон від 05.07.2012 № 5067-VI// Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 24, Ст. 243 6. **Про** збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI// Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 2 – 3. – 21 січ. – Ст. 11. 7. **Основні** структурні показники діяльності суб’єктів господарювання / Державна служба статистики України[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Молдован О. О. Формування сприятливого податкового простору для підприємницької діяльності в Україні: ключові проблеми та шляхи їх подолання

В статті проаналізовані проблеми податкової системи, що погіршують бізнес-клімат в Україні. Обґрунтовується, що саме вдосконалення податкової системи та податкової політики може частково нівелювати комплекс інституціональних проблем в Україні і надати імпульс для активізації економічної діяльності на теренах держави. Проаналізовано ключові заходи щодо покращення податкового простору для підприємницької діяльності, що були реалізовані в ході по-

даткової реформи. Сформовано низку рекомендацій, які дозволять покращити ситуацію в даній сфері.

Ключові слова: податковий клімат, податки, система оподаткування, податкові стимули, податкове адміністрування, податкові пільги, податкова політика, Податковий кодекс України.

Молдован А. А. Формирование благоприятного налогового пространства для предпринимательской деятельности в Украине: ключевые проблемы и пути их преодоления

В статье проанализированы проблемы налоговой системы, которые ухудшают бизнес-климат в Украине. Обосновывается, что совершенствование налоговой системы и налоговой политики может частично нивелировать комплекс институциональных проблем в Украине и придать импульс для активизации экономической деятельности на территории государства. Проанализированы ключевые меры по улучшению налогового пространства для предпринимательской деятельности, которые были реализованы в ходе налоговой реформы. Сформирован ряд рекомендаций, которые позволят улучшить ситуацию в данной сфере.

Ключевые слова: налоговый климат, налоги, система налогообложения, налоговые стимулы, налоговое администрирование, налоговые льготы, налоговая политика, Налоговый кодекс Украины.

Moldovan O. O. Creation of a Favorable Fiscal Climate for Business Activities in the Ukraine: Main Problems and Ways of Overcoming

The problems of the tax system, which worsen the business climate in the Ukraine, are the subject of researching. The author tries to prove the improvement of the tax system and tax policy can partially neutralize the complex institutional problems in Ukraine and provide impetus for increasing economic activity in the state. Analyzing of main measures of improving fiscal climate for business activities that have been implemented during the last tax reform are considered in the article. The author has proposed own recommendations that will improve the situation in this sphere.

Key words: tax climate, taxes, tax system, tax incentives, tax administration, tax exemptions, tax policy, Tax Code of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2014
Прийнято до друку 25.06.2014